

انتشارات مشاوران آموزش

ناشر تخصصی عمومی و علوم انسانی

علوم و فنون ادبی

پایه ۱۱

نظام جدید

درسنامه جامع و کامل
۵۷۰ پرسش چهارگزینه‌ای و تشریحی
چینش هدفدار تست‌ها
تحلیل ۲۶۴ بیت بر پایه قلمروهای سه گانه همراه تست
پاسخنامه تشریحی

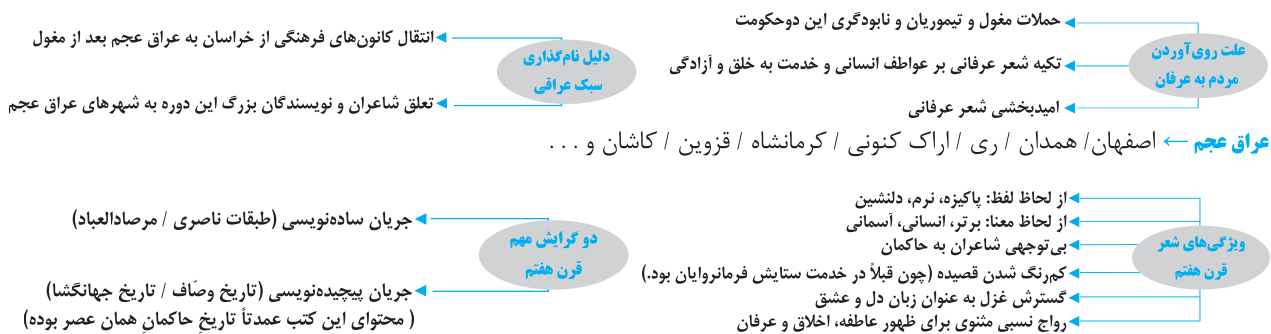
مؤلف:

معصومه سلیمی

قرن ۷ رویدادهای سیاسی، اجتماعی و ادبی مهم در قرن هفتم

ادبی	سیاسی - اجتماعی
<ul style="list-style-type: none"> غالب شدن سبک عراقی از اوایل قرن ۷ تا اوایل قرن ۱۰ به مدت ۳۰۰ سال سستی و نابسامانی زبان و ادبیات فارسی گسترش زبان فارسی در ناحیه عراق عجم همزمان با انتقال مرکزیت قدرت از خراسان به مرکز ایران پدید آمدن آثار ارزشمندی در حوزه‌های ری، فارس، همدان و ... ایجاد زمینه‌هایی برای تغییر سبک از خراسانی به عراقی پدید آمدن قالب‌های جدید در شعر و نثر از رواج افتادن زبان عربی و رونق دوباره زبان فارسی در بین مردم 	<ul style="list-style-type: none"> حمله مغولان به مرزهای ایران آسیب به نظام اقتصادی، کشاورزی و فرهنگی ایران توسط مغولان براندازی خلافت عباسی (المستعصم بالله) ویرانی خراسان (کانون فرهنگ ایران) و از بین رفتن مدارس کشته شدن بسیاری از ادیبان و دانشمندان / از بین رفتن دربارهای ادب دوست

شاعران و نویسندگان قرن ۷

سعدی

- فرمانروای ملک سخن
- گردش ۳۵ ساله در جهان و تجربه‌اندوزی
- گلستان را به نثر مسجع درآورد.
- بوستان را در قالب مثنوی پدید آورد.
- گلستان و بوستان ← آموزش حکمت عملی در اوج فصاحت و بلاغت (روان و رسا بودن)، (در قالب شعر و داستان و حکایت)
- غزلیات عاشقانه (او را سرآمد شاعران کرده است).

فخرالدین عراقی

- غزل‌های عرفانی زیبا
- مثنوی مشهور عشاق‌نامه (در هر فصل به یکی از مباحث عرفانی پرداخته و سخن خود را با تمثیل و حکایت به پایان رسانده)
- کتاب لمعات ← مطرح کردن سلوک عارفانه (در قالب نظم و نثر)

مولانا (جلال‌الدین بلخی)

- از شاخص‌ترین شاعران عارف
- خداوندگار عشق و عرفان
- خلق اثر در دو محور تفکر و احساس
- از آثار او: مثنوی معنوی و دیوان شمس

نجم‌الدین رازی معروف به نجم‌دیه

- از منشیان و نویسندگان توانا و عارفان وارسته این دوره
- اثرش: کتاب مرصاد العباد من المبدأ الی المعاد ← بیان سلوک دین و تربیت نفس انسانی
- ویژگی مهم کتاب ← نثری شیوا، آراسته و دل‌انگیز

عظاملک جوینی

- نویسنده مشهور
- تربیت شده در خاندانی بانفوذ در حکومت مغولان
- پرداختن به کارهای دیوانی از نوجوانی
- حضور در سفرهای متعدد و مختلف
- گردآوری اطلاعات زیاد درباره مغولان ← موجب تألیف کتاب جهانگشای شد.

خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی

- از چهره‌های علمی و سیاسی در عصر ایخانان
- وزیر مقتدر غازان خان و اولجایتو
- اقدام فرهنگی او ← تأسیس ربع رشیدی در تبریز
- مهم‌ترین اثر ← کتاب جامع‌التواریخ (نثری عالمانه و پخته)

شمس قیس رازی

- از نویسندگان زبردست و ماهر این دوره
- اثر مشهور ← المعجم فی معاییر اشعار العجم ← نخستین و مهم‌ترین اثر در علم عروض، قافیه، بدیع و نقد شعر (نثری ساده و عالمانه)

قرن ۸

شاعران و نویسندگان قرن ۸

خواجوی کرمانی

- غزل‌پرداز
- تأثیرگذار بر حافظ
- سرودن چند مثنوی به پیروی از پنج‌گنج نظامی

ابن یمین

- شاعر عصر سربداران
- مردی دهقان‌پیشه
- شهرت در سرودن قطعات اخلاقی قوی بر پایه طنز و طعن
- تأکید بر قناعت‌پیشگی و بی‌اعتباری دنیا

حافظ

- سرآمد شاعران این دوره
- به‌کمال رساندن غزل فارسی با تلفیق عشق و عرفان
- نشان‌دادن فرهنگ گذشته ایران با تمام کمال ایرانی - اسلامی در اشعار خود
- لحن اشعار: گزنده، توأم با نیشخند، کنایه‌آمیز اما سرشار از خیرخواهی و اصلاح‌طلبی

سلمان ساوجی

- توجه به سعدی و مولوی در غزل
- سرودن قصایدی در سبک عراقی
- سرودن مثنوی «جمشید و خورشید» به شیوه داستان‌های نظامی
- سرودن اشعاری در عرفان و تصوف

عبیدزاکانی

- شهرت در نکته‌یابی و انتقادهای ظریف اجتماعی
- مردی آگاه و آزرده‌خاطر از اوضاع آشفته روزگار و ظلم و ریاکاری
- آثاری در شعر و نثر (همراه با طنز، هزل و هجو)
- منظومه تمثیلی موش و گربه ← بیان وضع ناهنجار جامعه و دو طبقه حاکمان و قاضیان
- آثار مشهور: رساله دلگشا ← طنز / اخلاق‌الاشرف ← اخلاق‌الاشرف و بزرگان / صد پند ← طنز

حمدالله مستوفی

- مورخ مشهور این دوره
- اثر مشهور: تاریخ گزیده (که شامل تاریخ پیامبران، خلفای چهارگانه، خلفای عباسی و تاریخ ایران)

- * حمله تیمور گورکانی به ایران
- * ویرانی و نابودی ایران توسط حکومت تیموری
- * رواج هنرهایی مانند: مینیاتور، معماری، تذهیب و تاریخ‌نویسی * ظهور جامی و دولت‌شاه
- * رونق ظاهری ادبیات (نگارش کتب سطحی و اشعار تقلیدی) * برگزیده شدن شهر هرات به عنوان مرکز حکومت (توسط شاهرخ)
- * علاقه شاهرخ به هنر و فرهنگ
- * حمایت شاهرخ از هنرمندان خوش‌نویس، نقاش و شاعر
- * نگارش قرآن کریم و شاهنامه فردوسی به خط خوش در زمان بایسنقر میرزا (پسر شاهرخ)

شاعران و نویسندگان قرن ۹

جمعی

- ◀ معروف‌ترین شاعر این قرن
- ◀ علاقه زیاد به تصوف و پیوستن به حلقه‌های عارفان
- ◀ کتاب بهارستان ← به سبک گلستان سعدی
- ◀ نفعات‌الانس ← به سبک تذکرة‌الاولیاء (بیان حقایق عرفانی و ذکر احوال عارفان)
- ◀ مثنوی تحفة‌الاحرار ← به سبک مخزن‌الاسرار نظامی

شاه نعمت‌الله ولی

- ◀ شاعر و عارف، سرسلسله صوفیان نعمت‌اللهی
- ◀ دیوان اشعار ← حاوی مضامین عرفانی

دولت‌شاه سمرقندی

- ◀ نویسنده کتاب تذکرة دولت‌شاه ← شرح احوال بیش از صد تن از شاعران ایران ← به تشویق امیرعلی شیر نوایی

درس اول

پیش‌های تشریحی

تعیین کنید کدام عبارت درست و کدام عبارت نادرست است

درست نادرست

۱. روی کار آمدن حکومت‌های غزنوی و سلجوقی و تغییر مرکز ادبی و سیاسی از خراسان به عراق عجم از عوامل تغییر مرکز ادبی ایران از خراسان به عراق عجم بود.
۲. سبک خراسانی از اوایل قرن هفتم تا اوایل قرن دهم سبک غالب متون ادب فارسی بود.
۳. هنگام حمله مغول، اصفهان کانون فرهنگی ایران بود.
۴. با برچیده شدن حکومت آخرین خلیفه عباسی زبان فارسی رونق بیشتری یافت.
۵. دلیل نامگذاری سبک عراقی آن است که بعد از مغول کانون‌های فرهنگی از خراسان به عراق عجم منتقل شد.
۶. در کنار حمله مخرب و ویرانگر مغول عوامل مثبتی نیز وجود داشت که رشد زبان و اعتبار ادیبان را موجب شد.
۷. سبک عراقی دوران رشد و شکوفایی قالب شعری قصیده بود.
۸. آثاری مانند طبقات ناصری و مرصادالعباد با نثر پیچیده نوشته شدند.
۹. مولانا در مثنوی معنوی و دیوان شمس بسیاری از معارف بشری و مسائل عرفانی را بیان کرده است.
۱۰. سعدی گلستان را در قالب مثنوی و به زبانی شیرین و ساده ترتیب داده است.
۱۱. نجم دایه کتاب مرصادالعباد را برای معرفی عابدان و زاهدان نوشت.
۱۲. در کتاب مرصادالعباد نویسنده در خلال مباحث عرفانی، احادیث و آیات و اشعاری از خود و شاعران دیگر نیز به کار می‌گیرد.
۱۳. فضل‌الله همدانی نویسنده کتاب تاریخ جهانگشا می‌باشد.
۱۴. نثر کتاب تاریخ جهانگشا ساده و روان است و به تاریخ زمان مغول می‌پردازد.
۱۵. از بین رفتن دربارهای ادب دوست ایرانی‌تبار، از رونق افتادن قصیده‌سرایی را در پی داشت.
۱۶. غزل‌های خواجوی کرمانی بر حافظ شیرازی تأثیرگذار بوده است.
۱۷. ابن یمین شاعری دهقان‌پیشه بود که هنر خود را در سرودن غزل‌های عاشقانه آشکار کرد.
۱۸. لحن سخن حافظ گزنده، طنزآمیز و سرشار از خیرخواهی و اصلاح‌طلبی است.
۱۹. مثنوی «جمشید و خورشید» از عبید زاکانی است.
۲۰. جامی در کتاب نفعات‌الانس تحت تأثیر شیوه تذکرة‌الاولیای عطار قرار داشته است.

جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید (واژگان کلیدی)

۲۱. سبک از اوایل قرن هفتم تا اوایل قرن دهم به مدت ۳۰۰ سال سبک غالب متون ادب فارسی بود.
۲۲. در زمان حمله مغولان کانون فرهنگی ایران بود.
۲۳. در یورش ویرانگر مغول بزرگانی همچون و کشته شدند.
۲۴. پس از سرخوردگی حاصل از حمله مغول دستداران فرهنگ منزوی شدند و به پناه آوردند.
۲۵. با تغییر قدرت از خراسان به مرکز ایران، زمینه‌های تغییر سبک از به ایجاد شد.
۲۶. در دوره سبک عراقی قالب که در خدمت ستایش شاهان بود کم‌رنگ شد.
۲۷. نثر دوره سبک عراقی به دو جریان و گرایش پیدا کرد.
۲۸. سعدی، فرمانروای ملک سخن، بوستان را در قالب سرود.
۲۹. مثنوی «عشاق‌نامه» از آثار مشهور شاعر نام آور قرن هفتم، است.
۳۰. مهم‌ترین کتاب خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی نام دارد.
۳۱. در دوران صاحبان مذاهب فرصتی یافتند تا عقاید خود را ابراز کنند.
۳۲. شاعر سرآمد قرن هشتم است که با تلفیق عشق و عرفان غزل را به کمال رساند.
۳۳. مثنوی «جمشید و خورشید» سلمان ساوجی به شیوه داستان‌های سروده شده است.
۳۴. جامی معروف‌ترین شاعر قرن نهم است که کتاب را به تقلید از گلستان سعدی نوشت.
۳۵. دولت‌شاه سمرقندی، تذکره دولت‌شاه را به تشویق نوشت.
۳۶. سرسلسله صوفیان نعمت‌اللهی است.

به پرسش‌های زیر پاسخ کوتاه دهید

۳۷. مغولان در چه قرنی به ایران حمله کردند؟
۳۸. شاعر مداح جلال‌الدین خوارزمشاه که به دست مغول کشته شد چه نام داشت؟
۳۹. پس از سرخوردگی حاصل از حمله مغول فرهنگ‌دوستان ایران به چه اندیشه‌ای پناه آوردند؟
۴۰. با کم‌رنگ شدن قصیده چه قالب شعری جانشین آن شد و گسترش یافت؟
۴۱. نثر کتاب جهانگشای جوینی چگونه است؟
۴۲. ابن‌یمین در سرودن کدام قالب شعری توانا بود؟
۴۳. سلمان ساوجی در سرودن غزل به چه شاعرانی توجهی خاص داشت؟
۴۴. جامی کدام اثر خود را به پیروی از نظامی سروده است؟

به پرسش‌های زیر پاسخ کامل دهید

۴۵. علت گرایش دوست‌داران فرهنگ و اخلاق به تصوف را در قرن هفتم توضیح دهید.
۴۶. ادبیات عارفانه قرن هفتم بر چه چیزهایی تکیه داشت؟
۴۷. دو گرایش متفاوت در نثرنویسی قرن هفتم را نام ببرید و برای هر یک مثالی ذکر کنید.
۴۸. دلیل رواج مذاهب مختلف در دوران ایلخانان چه بود؟
۴۹. عبید زاکانی شاعر چه قرنی است و از آثار او سه مورد را نام ببرید.
۵۰. اوضاع فرهنگی و ادبی ایران در عهد تیموریان چگونه بود؟ توضیح دهید.

- ۱- حمله مغول بر محتوای شعر و نثر قرن هفتم چه تأثیراتی گذاشت؟
- ۲- دو جریان نثر قرن هفتم را از نظر ویژگی‌های زبانی بررسی کنید.
- ۳- شعر سبک عراقی را با شعر سبک خراسانی از نظر قالب بررسی کنید.
- ۴- فکر و اندیشه غالب بر آثار مولانا جلال‌الدین را بیان کنید.
- ۵- چه عواملی سبک ادبیات فارسی را از خراسانی به عراقی تغییر داد؟ آنها را بررسی کنید.
- ۶- کدام یک از ویژگی‌های فکری سبک عراقی موجب پیدایش عرفان در قرن هفتم شد؟
- ۷- جدول زیر را تکمیل کنید.

موضوع و محتوا	نوع نثر کتاب	نام نویسنده
		گلستان
		مرصاد العباد
		تاریخ جهانگشا

یکی از نکاتی که در تقطیع شعر حائز اهمیت است «خوانش صحیح» آن است.

تا زمانی که نتوانیم کلمات یک شعر را درست تلفظ کنیم، از درک آهنگ و بارآوایی آن باز خواهیم ماند.

درست ادا کردن صامت‌ها و مصوت‌های یک شعر منوط به فهم دقیق موضوع شعر است.

پس در خواندن شعرها حتماً به موضوع کلی و کلماتی که تشابه املائی دارند توجه کنیم.

به این بیت از فرمانروای ملک سخن «سعدی شیرازی» دقت کنید:

ای مهر تو در دل‌ها وی مهر تو بر لب‌ها وی شور تو در سرها وی سر تو در جان‌ها

در گام اول حتماً مروری سریع بر بیت خواهید داشت و آن را اینگونه ادا خواهید کرد:

ای مهر تو در دل‌ها وی مهر تو بر لب‌ها وی شور تو در سرها وی سر تو در جان‌ها

سپاس از اینکه تمام وزن شعر را برهم زدید!

اگر بین تلفظ دو کلمه مشابه نتوانستید خوانش صحیح را انتخاب کنید، به قاعده هم‌نشینی کلمات دقت کنید. به این صورت که مهر است

که بر دل می‌نشیند و مهر است که بر لب زده می‌شود. نه اینکه مهر نیز بر لب نشیند! کلمه «وی» مخفف همان «وای» است که به صورت

«وی» خوانده می‌شود. یعنی و ای کسی که. . . شور یعنی شوق و هیجان و با کسره به کلمه بعد اضافه می‌شود. شور در سر قرار می‌گیرد

(مجاز است) و سر که به معنی راز است در جان و دل. با این تفاسیر خوانش صحیح بیت به این ترتیب است:

ای مهر تو در دل‌ها وی مهر تو بر لب‌ها وی شور تو در سرها وی سر تو در جان‌ها

حالا سعی کنید برای آنکه فضای آهنگین و بارآوایی شعر را درک کنید، شعر را با چینش جدید بازخوانی کنید.

ای مه رت	در دل‌ها	وی مه رت	بر لب‌ها
وی شور ت	در سرها	وی سر رت	در جان‌ها

(برای به‌دست آمدن این نوع چینش، ابیات را باید چندین بار با صدای بلند برای خود تکرار کنید تا گوش شما به این نوع از تقطیع عادت کند)

به هر یک از این خانه‌ها که برش آوایی ایجاد کرده‌اند، «پایه» یا «رکن عروضی» می‌گویند.

بیت زیر را با صدای بلند بخوانید. سپس پایه‌های آوایی آن را جدا کنید.

چو نتوان عدو را به قوت شکست به نعمت بیاید در فتنه بست

خوانش غلط

چ	ن	ت	وان	ع	دو	را	ب	قوت	ش	کست
ب	نع	مت	ب	با	ید	در	فیت	ن	بست	

همانطور که می‌بینید، خوانش غلط بیت موجب برهم خوردن نظم و هجاهای بیت می‌شود و نمی‌توانید به درک درستی از موسیقی آن دست یابید.

خوانش صحیح

چ	نت	وان	ع	دو	را	ب	قو	وت	ش	کست
ب	نع	مت	ب	با	ید	د	ر	فیت	ن	بست

حالا پایه‌ها و ارکان بیت را با همان ضرب و آهنگی که هنگام خوانش احساس می‌کنید، جدا کنید.

چ	نت	وان	ع	دو	را	ب	قو	وت	ش	کست
ب	نع	مت	ب	با	ید	د	ر	فیت	ن	بست

تمرین

پایه‌های آوایی ابیات زیر را نشان دهید.

الف بدان را نوازش کن ای نیکمرد
ب اوست در این ده ز ده آبادتر
پ تن را به به بلا و غم سپردیم

که سگ پاس دارد چو نان تو خورد
 تازه‌تر از چرخ و کهن زادتر
 دل را به امید عشق دادیم

پاسخ ✓

(الف)

(ب)

(ج)

ب دان را	ن و ا ز ش	ک نی نی	ک مرد	اوست درین	ده ز دها	باد تر
ک سگ پا	س دا رد	چ ن ن	ت خرد	تا ز تر ز	چرخ کهن	زاد تر
تن را ب	ب لا عم	س پر دیم		دل را ب	امید عیش	ق دا دیم

درس دوم

پرسش‌های تشریحی

تعیین کنید کدام عبارت درست و کدام عبارت نادرست است

درست نادرست

☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

۵۱. ادای صحیح صامت‌ها و مصوت‌های یک شعر به فهم دقیق موضوع شعر بستگی دارد.
۵۲. احساس لذتی که حاصل از شنیدن شعر است نتیجهٔ موزون‌بودن پایه‌ها و پایه‌های آوایی است.
۵۳. برای درک سبکی و سنگینی بار آوایی یک شعر باید بکوشیم آن را حفظ کنیم.
۵۴. پی‌بردن به درنگ‌های منظم و یکنواختی که پس از هر هجا وجود دارد منوط به خوانش درست شعر است.
۵۵. وزن شعر در حقیقت حاصل چینش درست فعل‌های یک بیت است.
۵۶. کاربرد توالی چند ضرب‌آهنگی که از وزن تولید می‌شود، ایجاد موسیقی کلام است.
۵۷. وزن، از پشت سر هم آمدن چند واژهٔ مترادف در شعر پدید می‌آید.
۵۸. چگونگی تفکیک پایه‌ها و خوانش بیت‌ها، نظم دیداری و شنیداری را به ما نشان می‌دهد.
۵۹. اگر بین تلفظ دو کلمهٔ مشابه نتوانستیم خوانش صحیح را انتخاب کنیم، به قاعدهٔ «همنشینی» کلمات دقت می‌کنیم.
۶۰. در مصرع «ای مهر تو در دل‌ها، وی مهر تو بر لب‌ها» تلفظ هر دو «مهر» یکسان است.
۶۱. هنگامی که شعر را می‌خوانیم و بر اساس درنگ بین هجاها بین اجزای کلام برش‌هایی ایجاد می‌کنیم، به این برش‌های آوایی ایجاد شده، «پایه» یا «رکن» گفته می‌شود.
۶۲. خوانش غلط بیت تنها موجب نامفهوم شدن معنای بیت می‌گردد و تأثیری در مشخص شدن وزن بیت ندارد.

جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید (واژگان کلیدی)

۶۳. یکی از نکاتی که در تقطیع شعر حائز اهمیت است آن می‌باشد.
۶۴. درست ادا کردن صامت‌ها و مصوت‌های یک شعر منوط به شعر است.
۶۵. تا زمانی که نتوانیم کلمات یک شعر را درست تلفظ کنیم، از و آن باز خواهیم ماند.
۶۶. کلام منظوم یا شعر که آهنگین و موسیقایی است از و موزون تشکیل شده است.
۶۷. در هنگام رویارویی با شعر باید بکوشیم خود را در آن قرار دهیم تا بار آوایی آن را درک کنیم.

به پرسش‌های زیر پاسخ کوتاه دهید

۶۸. آهنگین و موسیقایی بودن کلام ادبی یا شعر حاصل چیست؟
۶۹. با قرار گرفتن در فضای آهنگین شعر چه چیزی را درک می‌کنیم؟
۷۰. هنگام تردید بین تلفظ دو کلمهٔ مشابه و خوانش صحیح آن‌ها به چه چیزی توجه می‌نماییم؟
۷۱. خوانش غلط یک بیت باعث بروز چه مشکلی می‌شود؟
۷۲. نام دیگر برش آوایی که به آن «پایه» می‌گویند چیست؟

به پرسش‌های زیر پاسخ کامل دهید

۷۳. منظور از وزن شعر چیست؟
۷۴. شعر حاصل برقراری توالی و نظمی بین ارکان کلام است، در بین عناصر طبیعت نمونه‌هایی بیابید که این نظم و توالی را نشان دهد.

خودارزیابی

۱- با خوانش درست ابیات مرز پایه‌های آوایی آن را مشخص کنید و هر پایه را در خانه خود قرار دهید:

ای خوش منادی‌های تو در باغ شادی‌های تو بر جای نان شادی خورد جانی که شد مهمان تو

الف

(مولوی)

.....	دَر باغِ شا
.....	شا دی خُ رَد

دلَم را داغ عشقی بر جبین نه زبـانم را بیـانی آتـشـمین ده

ب

(ومش بافقی)

.....
.....	ج بین نه
.....	ز با نَم را

اسیرش نخواهد ره‌هایی ز بند شکارش نجوید خلاص از کمنند

پ

(سعدی)

.....
.....	ر ها بی
.....	ن جوید

عنکبوتی را به حکمت دام داد صـدر عـالم را درو آرام داد

ت

(عطار)

.....
.....
.....

بیا تا گل برفشانیم و می در ساغر اندازیم فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو دراندازیم

ث

(مافا)

.....
.....
.....

۲- با خوانش درست بیت‌ها مرز پایه‌های آوایی را مشخص کنید، سپس خانه‌هایی به تعداد آن، طراحی نموده، هر پایه را در خانه خود جای دهید.

یا رب از عرفان مرا پیمانهای سرشار ده چشم بینا جان آگاه و دل بیدار ده

الف

(صائب تبریزی)

مکن پیش دیوار غیبت بسی بود کز پیشش گوش دارد کسی

ب

(سعدی)

باران اشکم می‌دود وز ابرم آتش می‌جهد با پختگان گو این سخن سوزش نباشد خام را

پ

(سعدی)

هر کسی را سیرتی بنه‌آمده هر کسی را اصطلاحی داده‌ام

ت

(مولوی)

خودارزیابی

ث << مرا گه‌گه به دردی یاد می‌کنم که دردت مرهم جان می‌نماید

(فخرالدین عراقی)

۳- با توجه به آهنگ بیت‌های داده شده، با ذوق خود، پایه‌های آوایی مناسب (غیر از واژه‌های بیت) را تولید کنید و آن را در خانه‌های خالی بنویسید.

الف << من که دارم در گدایی گنج سلطانی به دست کی طمع در گردش گیتی دون‌پرور کنم

(ماظنا)

مَنْ كِ دَا رَم	دَرِ گِ دَا بِي	نِي بِ دَسْت
كِ طَّ مَعَ دَر	وَر كُ نَم

ب << من امشب آمدستم وام بگذارم حسابت را کنار جام بگذارم

(افغان ثالث)

مَنْ نِمِ شَبِ أ
.....	كِ نَا رِ جَا	مِ بُّگِ دَا رَم

۴- پیامدهای حمله مغولان بر زبان فارسی را در قرن هفتم بررسی کنید.